

MPRA

Munich Personal RePEc Archive

The Main Difficulties in the Decrease of Violence in Romanian School Organizations

Lia Bologa

2. March 2010

Online at <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/21073/>

MPRA Paper No. 21073, posted 3. March 2010 06:12 UTC

PRINCIPALELE DIFICULTĂȚI ÎN DIMINUAREA VIOLENȚEI ÎN ORGANIZAȚIILE ȘCOLARE DIN ROMÂNIA

Lia Bologa

Teaching Assistant, PhD candidate

Teacher Training Department, "Lucian Blaga" University of Sibiu, Romania

e-mail: psihosb@gmail.com

ABSTRACT

The human violence is a complex phenomenon having a social, psychological, cultural and economic determination, being a theme of great interest in the contemporary society. No country or community it isn't untouched by the violence, the violence being present everywhere: in the streets, inside the family, at the work place, in media, inside the schools, etc. Violence in school organizations, a form of human violence knew lately an alarming growth and as a result of this fact it is enforced the elaboration of some efficient strategies of preventing and diminishing this phenomenon.

JEL-classification: I20, I21

Keywords: violence, difficulties, school organization

1. INTRODUCERE

Violența reprezintă o realitate a vieții din organizațiile școlare care poate să fie redusă, dar nu eliminată complet. Organizația Mondială a Sănătății propune următoarea definiție a violenței: violența presupune utilizarea sau amenințarea utilizării forței fizice sau psihologice împotriva propriei persoane, a altei persoane sau a unui grup de persoane care poate aduce sau este susceptibilă de a aduce moarte, suferință psihologică, tulburări de dezvoltare sau chiar vătămări corporale, pagube materiale sau pierderea proprietății (Krug et al., 2002). Această definiție limitează violența la manifestarea sa fizică și permite o delimitare clară a acesteia, făcând-o mai ușor de măsurat comparativ cu violența verbală sau cea relațională. Totuși, nu toți autorii și cercetătorii sunt de acord cu această definiție „fizică” a violenței deoarece ea

excluce celelalte comportamente vătămătoare intenționate, cum ar fi: insultele, excluderea socială sau zvonurile (Underwood, 2002).

2. VIOLENȚA ÎN ORGANIZAȚIILE ȘCOLARE – PRECIZARE CONCEPT

Jigău, Liiceanu & Preoteasa (eds, 2005, p.20) propun următoarea definiție a violenței din organizația școlară: „...este orice formă de manifestare a unor comportamente, precum: exprimare neadecvată sau jignitoare, cum ar fi: poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenințare, hărțuire; bruscare, împingere, lovire, rănire; comportament care intră sub incidența legii (viol, consum/comercializare de droguri, vandalism - provocarea de stricăciuni cu bună știință, furt); ofensă adusă statutului/autorității cadrului didactic (limbaj sau conduită irreverențioasă față de cadrul didactic); comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul în școală și orice alt comportament care contravine regulamentului școlar în vigoare”.

În literatura anglo-saxonă de specialitate se folosesc următorii termeni pentru violența din organizația școlară: *aggression*, prin care se înțelege comiterea unui atac fără o provocare, atac care este consumat în plan fizic sau verbal; *aggressivity*, care desemnează componenta normală a personalității, agresivitatea latentă, potențialul de a comite atacuri; *aggressiveness*, prin care se înțelege o stare relativ propice comiterii unei agresiuni, susținută de anumite trăsături ale persoanei, ce se pot exprima ca forme adaptate social ale agresivității: competitivitatea, inițiativa, curajul, ambiția; *mobbing*, care se referă la atacurile în grup ale unor copii asupra unui alt copil; actualmente, sensul acestui termen este acoperit de noțiunea de “bullying”, care se referă atât la atacurile/terorizarea/intimidarea în grup, cât și la cele/cea individuale(ă); *bullying*, termen care tinde să fie adoptat în limbajul de specialitate universal și care desemnează un gen de violență pe termen lung, inițiată de un individ sau de un grup, și direcționată împotriva unui individ care nu se poate apăra în contextul respectiv (Neamțu, 2003). Termenul “bullying”, consacrat de Olweus (1993), este definit ca un tip specific de agresiune în care comportamentul este destinat spre a face rău, spre a provoca o daună, se repetă în timp, iar între agresor și victimă există un dezechilibru de putere fizică sau psihologică (Nansel et al., 2001).

Putem afirma faptul că toate definițiile comportamentului violent din organizația școlară evidențiază dificultatea victimei de a se apăra în fața agresorului, care recurge la un comportament violent din dorința de a obține recompense materiale, sociale, emoționale, prin umilirea sau prin dominarea victimei.

3. DIFICULTĂȚI ÎN DIMINUAREA VIOLENȚEI DIN ORGANIZAȚIA ȘCOLARĂ

Pentru a putea determina posibilele măsuri de reducere a violenței din acest tip de organizații, este necesară estimarea, într-un mod realist, a eficienței acestora, dar și a limitelor acțiunilor lor. Se impune, astfel, o analiză a principalelor dificultăți care fac din abordarea violenței din organizațiile școlare un demers anevoios.

Rapoartele oficiale și statisticile nu redau adevărata amploare pe care o are violența în mediul organizațional școlar datorită faptului că manifestările violente sunt, de cele mai multe ori, neraportate. Pe de o parte reprezentanții autorităților organizațiilor școlare nu recurg la declararea comportamentelor violente datorită concepției că această problemă este una internă, căreia dacă i s-ar face „publicitate” negativă, ar dăuna prestigiului organizației. Pe de altă parte, multe victime nu raportează agresiunile, fie din teamă față de agresori, fie din rușine, fie din dorința de a nu îi implica pe alții în rezolvarea propriilor probleme. Pinheiro (2006), pe baza a numeroase studii, consideră că multe dintre cazurile de violență din organizațiile școlare violență din sunt, în general, ascunse, neraportate și neînregistrate. O altă cauză care explică faptul că nu se poate ține o evidență a tuturor cazurilor de comportament violent din organizațiile școlare, o reprezintă *violența ascunsă*. Acest termen, folosit preponderent în Statele Unite ale Americii (Burstyn et al., 2001), desemnează o formă de violență subiectivă, resimțită doar de către victimă, fiind un construct sociocultural. Acest tip de violență ascunsă, care nu este întotdeauna observată, este adusă cel mai puțin în discuție în abordarea violenței din organizațiile școlare. Deși sunt vizibile formele de manifestare a violenței ascunse, rămân neraportate din cauza faptului că sunt frecvente, comune, acceptate, devenind invizibile pentru personalul didactic, părinți etc. În ciuda acestui fapt, violența ascunsă rămâne o problemă deosebit de importantă care trebuie luată în considerare în elaborarea strategiilor de prevenție a violenței din organizațiile școlare. Principalele dificultăți ale diminuării acestui fenomen provin din anumite situații, ca de exemplu: numeroasele schimbări ce au loc în sistemul de educație, ca rezultat al evoluțiilor sociale, economice, politice etc. din societatea contemporană; determinarea multiplă a violenței școlare; interacțiunile complexe școală-comunitate; dificultatea în separarea netă a efectului comportamentului violent de cauzele acestuia, necesitatea abordării fiecărui caz de conduită violentă în mod individual etc.

În societatea contemporană, aflată într-o continuă schimbare, asupra sistemului de educație se exercită diverse presiuni. Conform lui Delors (1998), societatea așteaptă de la

școală, indiferent dacă aceasta este sau nu suficient finanțată, următoarele lucruri: să pregătească și, în același timp, să favorizeze schimbarea; să asigure progresul societății; să dezvolte indivizii care sunt înrădăcinați în propria lor cultură; să răspundă într-un mod prompt creșterii cererii de educație; să garanteze excelența sistemului de învățământ concomitent; să garanteze dreptul la educație al tuturor. În situațiile în care tensiunile sunt foarte puternice apare riscul ca sistemul educativ să devină incoerent, ceea ce poate avea ca efect ineficiența aplicării strategiilor de prevenție a violenței din organizațiile școlare. Un factor presant îl reprezintă timpul. Sistemul educativ încearcă să se adapteze cât mai rapid la evoluțiile economice și sociale din societate, însă unii părinți, profesori, cadre de conducere a organizațiilor școlare au nevoie de un timp mai îndelungat pentru a înțelege schimbările care se produc. Reacțiile negative ale celor implicați în reforma sistemului educativ pot conduce la efecte adverse care să se soldeze cu compromiterea reformei, inclusiv în ceea ce privește reforma în elaborarea strategiilor de prevenire a violenței din organizațiile școlare. Un alt factor presant pentru sistemul de învățământ, dar și pentru întreaga societate, îl reprezintă instabilitatea politică. Aceasta generează o lipsă de continuitate în aplicarea reformelor, dar și o incoerență la nivelul politicii educaționale.

Organizațiile școlare sunt considerate agenți ai schimbării sociale și, prin urmare, trebuie să își fixeze norme și idealuri mai ridicate față de cele care sunt răspândite în colectivitatea căreia ele aparțin. Pentru elaborarea unor programe eficiente de prevenire și combatere a violenței din organizațiile școlare este necesară colaborarea tuturor factorilor implicați și alcătuirea de echipe de lucru interdisciplinare. Elaborarea acestor strategii presupune cunoașterea prealabilă a factorilor de risc (individuali, sociali, familiali, culturali etc.) care generează manifestările violente ale elevilor, dar și ale personalului didactic.

Legătura existentă între organizația școlară și comunitate reprezintă o altă dificultate în ceea ce privește diminuarea violențelor din acest tip de organizație. Deși sistemul educațional dispune de autonomie, el se află în interacțiuni complexe cu societatea și, datorită acestui fapt, strategiile de prevenire a violenței școlare nu pot să fie o verigă izolată a prevenirii acesteia. Între violența existentă în societate și violența din organizația școlară are loc o relație de cauzalitate circulară, în sensul că actele de violență din exteriorul organizației sunt reproduse în interiorul acesteia. Măsurile eficiente de diminuare din acest tip de organizație nu pot să fie limitate doar la cadrul de referință al organizațiilor școlare, impunându-se astfel se o coordonare între acestea și sistemul judiciar, piața muncii, familie etc. Există numeroase cazuri de violență în organizațiile școlare când agresorii și victimele acesteia nu pot să fie

deosebiți datorită faptului că multe victime au fost, la un moment dat, agresori și adoptă, în unele cazuri, un comportament de evitare a unei noi victimizări. Astfel, actele de violență dobândesc ceea ce Neamțu (2003) numește „valoare de supraviețuire”, și care pot să fie interpretate ca răspunsuri raționale, adaptate unor anumite situații. Victima unei violențe poate să fie satisfăcută din punct de vedere emoțional în momentul în care agresează o altă persoană și să vadă în această acțiune un mod eficient de rezolvare a propriilor frustrări. Rezultă în acest fel apariția unui ciclu al violențelor care, în unele cazuri, împiedică aflarea momentului optim de intervenție, poate conduce la efecte secundare și chiar la compromiterea întregii strategii de prevenție. Rezultatele mai puțin bune obținute ca urmare a demersurilor desfășurate în organizațiile școlare, organizate până în prezent cu privire la diminuarea actelor violente din aceste organizații, indică faptul că este necesară o abordare globală a violenței la care să participe toate resursele umane ale organizației (cadrele didactice, elevii, personalul auxiliar etc.), precum și folosirea unui vocabular specific pentru a atinge obiective pe care cadrele didactice le-au realizat de mai mult timp, însă prin modalități mai puțin formale. Diminuarea violenței din organizațiile școlare presupune abordarea concomitentă a aspectelor legate de: a) comportament și disciplină, respectiv: codul de reguli de conduită, relațiile elevi-elevi și elevi-profesori, înregistrarea și evaluarea incidentelor de violență etc.; b) dezvoltarea spirituală, morală, culturală și socială a comunității în care este integrată școala: valorile promovate, oportunități, implicarea în activități extracurriculare etc.; c) satisfacerea nevoilor speciale; pentru copiii vulnerabili este necesar a se asigura un climat de securitate; d) oferirea în școală de șanse egale pentru toți la exprimare și succes; un raport echilibrat între competiție și cooperare, între apelul la competiție și recompensele puse în joc (Neamțu, 2003).

4. CONCLUZII

Elaborarea și implementarea programelor de diminuare a violenței din organizația școlară școlar nu este un proces facil. Dificultățile cu care acest tip de organizații se pot confrunta sunt: creșterea gradului de conștientizare față de riscul de violență din organizațiile școlare poate spori temerile și nesiguranța în rândul elevilor, a personalului școlii, a părinților etc.; mass-media poate să prezinte incidentele violente din organizațiile școlare într-o manieră care să nu corespundă cu realitatea; comparațiile între programele de diminuare a violenței școlare între diverse țări sunt utile, dar nu trebuie uitat faptul că există diferențe la nivel cultural, la nivelul obiceiurilor locale, și chiar definiții diferite ale acestui fenomen; programele de diminuare a violenței trebuie adaptate nivelului cultural al comunității din care

organizația școlară face parte; noi probleme se pot ivi și ca urmare a acestui fapt, programele de prevenție și diminuare trebuie să fie flexibile pentru a putea să fie adaptate sau revizuite cu rapiditate; reprezintă o provocare faptul de a stabili parteneriate cu membrii ai comunității locale atunci când organizația școlară nu este localizată în comunitatea din care provin cei mai mulți dintre elevi; organizațiile școlare au nevoie de sprijin financiar de la nivel național, regional și local pentru elaborarea de politici privind siguranța în acest mediu. Deși competiția pentru finanțare poate să fie stimulatorie, unele școli pot să fie demoralizate atunci când pierd această competiție.

BIBLIOGRAFIE

Burstyn, J., Bender, G., Casella, R., Gordon, H., Guerra, D., Luschen, K., Stevens, R., Williams, K. (2001). *Preventing violence in schools. A challenge to american democracy*, Lawrence Erlbaum Associated Publishers, Mahwah, New Jersey.

Delors, J. (1998). *Contribution a la Comission internationale sur l'éducation pour le vingt et unieme siècle*, Edition Unesco, Paris.

Jigău, M., Liiceanu, A. & Preoteasa, L. (eds) (2005), *Violența în școală*. Institutul de Științe ale Educației. <http://arhiva.ise.ro/evaluare/VIOLENTA.studiu.TOTAL.FINAL.27.04.2005.pdf> (12/10/2007)

Krug, E., Dahlberg, I., Mercy J., Zwi, A. & Rafael, L. (eds) (2002). *World Report on Violence and Health*. <http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf> (12/08/2007).

Nansel, T. R., Overpeck, M., Ramani, S., Pilla, W., June, R., Simmons- Morton, B., Scheidt, P. (2001). Bullying Behaviors among US Youth: Prevalence and Association with Psychosocial Adjustment. *The Journal of the American Medical Association*, 285, p.2094-2100.

Neamțu, C. (2003). *Devianța școlară – Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportament ale elevilor*, Editura Polirom, Iași.

Pinheiro P. S. (2006). *Report of the independent expert for the United Nations study on violence against children*, <http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf> (26/05/2008).

Underwood, M. K. (2002). Sticks and stones and social exclusion: Aggression among girls and boys. In P. K. Smith & C. H. Hart (eds.), *Blackwell Handbook of Childhood Social Development*. Oxford, Blackwell.